Retningslinjer for scoring af DIAS-testresultater

1 Oversigt over *direkte* og *indirekte* kendetegn samt tilhørende symptomer 1

2 Scoring 2

2.1 Scoring af opgave 1 - kontrol af artikulatorerne 2

2.2 Scoring af opgave 2 – artikulation af lyde 2

2.3 Scoring af opgave 3 – diadokokinese 2

2.4 Scoring af opgave 4 – artikulation af ord 3

2.5 Definitioner af kendetegn 3

2.5.1 Startproblemer 3

2.5.2 Segmentering af stavelser 4

2.5.3 Segmentering af konsonantklynger 4

2.5.4 Artikulationskompleksitet 4

Line K. Madsen, afdeling neurolingvistik, Rijksuniversiteit Groningen

1 Oversigt over *direkte* og *indirekte* kendetegn samt tilhørende symptomer

Oversigt over **direkte** kendetegn for taleapraksi		
Direkte kendetegn taleapraksi	Tilhørende symptomer	Symptomer som følge af artikulationskompleksitet

1. startproblemer	• visuel og auditiv famlende mundadfærd
	• genstart (false starts)
	• gentagelse af startlyd
	• besværliggjort tale
	• nedsat talehastighed
		• på lydniveau:
		  ○ flere fejl ved konsonanter end vokaler
		• på ordniveau:
		  ○ flere fejl ved klynger
		  ○ flere fejl ved lange ord

2. lydforvrængning	• forvrængninger • udskiftninger • uforståelig tale	
3. rækkefølgeproblematik	• rækkefølgeproblemer på lyd- og stavelsesniveau	

Oversigt over **indirekte** kendetegn for taleapraksi	
Indirekte kendetegn taleapraksi	Tilhørende symptomer
Skabe tid til artikulatorisk-motorisk programmering (præventiv tilpasning)	• nedsat talehastighed • latenstid • fonemforlængelse • segmentering af stavelser (intersyllabiske pauser) • schwa-lyd mellem stavelser • segmentering af konsonantklynger • abnormal prosodi • dårligere produktion af alternerende end sekventielle rækker ved diadokokinese

Oversigt over kendetegn der er ***egnede*** eller ***uegnede*** som indikator for diagnosen 'taleapraksi'		
specifikke kendetegn eller symptomer	kendetegn med flere mulige underliggende forstyrrelser	
	overlap med afasi	***overlap med dysartri***
• inkonsistent produktion af forvrængninger • flere fejl ved konsonanter end vokaler på lydniveau • visuel og auditiv famlende mundadfærd • uoverensstemmelse mellem antallet af korrekte sekventielle og alternerende gentagelser • startproblemer, som f.eks. genstart • segmentering af stavelser	• effekt af ordlængde • udskiftninger • inkonsistente fejl • rækkefølgeproblemer	• fonemforlængelse • konsistente forvrængninger • nedsat talehastighed • klyngefejl som f.eks. forvrængninger, udskiftninger

- segmentering af konsonantklynger
- flere fejl ved ord med konsonantklynger

2 Scoring

2.1 Scoring af opgave 1 - kontrol af artikulatorerne

Retningslinjer - scoring af opgave 1 - Kontrol af artikulatorerne (sværhedsgrad)	
score	
3	korrekt uden latenstid
2	• korrekt reaktion efter tøven • korrekt reaktion efter famlende mundadfærd • hvis der også udføres andre motoriske handlinger end målbevægelsen
1	korrekt reaktion efter logopæd har givet instrukser eller demonstreret bevægelse (det spiller ingen rolle om der er tøven eller famlende mundadfærd)
0	ingen reaktion eller reaktionen afviger fra målbevægelsen

2.2 Scoring af opgave 2 – artikulation af lyde

Retningslinjer - scoring af opgave 2 – Artikulation af lyde	
score	
Korrekt (**+**)	Mållyden gentages korrekt tre gange i træk. Følgende regnes ikke som forkert: – tydelig famlende mundadfærd uden fonation der resulterer i en korrekt produktion – 'øh' eller 'øhm' forud for tre korrekte, konsistente lyde – en naturlig forlængelse af en lyd med en schwa-lyd, f.eks. ved /b/ eller /t/ eller /d/
Inkorrekt, inkonsistent produktion (**-** og **I**)	• Mållyden gentages ikke korrekt tre gange i træk, f.eks. /b-p-p/ eller /pff-p-p/ i stedet for /b-b-b/ • Efter en fejlstart følger tre korrekte produktioner i træk, f.eks. /t-b-b-b/ i stedet for /b-b-b • Tydelig famlende mundadfærd der resulterer i en korrekt produktion
Inkorrekt, konsistent produktion (**-**)	• Mållyden gentages ukorrekt, men på den samme måde, tre gange i træk, f.eks. /p-p-p/ i stedet for /b-b-b/ eller /sust-sust-sust/ i stedet for /s-s-s/

2.3 Scoring af opgave 3 – diadokokinese

Retningslinjer - scoring af opgave 3 – Diadokokinese	
score	
Korrekt (**+**)	• Stavelser og ord udtales korrekt og flydende. • En forvrængning forårsaget af en generel 'slap' artikulation p.g.a. en facialis parese betragtes ikke som en forvrængning • Det samme gælder hvis der er tale om accent eller dialekt • Fejl i rytme, f.eks. uregelmæssige pauser imellem items • Hvis stavelser eller ord gentages i en forkert rækkefølge men korrekt • Hvis logopæden har gentaget opgaven, efter klienten har gjort opmærksom på ikke at have forstået opgavet. Dog ikke hvis klienten allerede har forsøgt på at gentage rækken
Inkorrekt (**-**)	• Hvis der er tale om forvrængninger, udskiftninger, lydgentagelser, -forlængelser, -udeladelser, og/eller –tilføjelser, tøven og/eller segmentering af konsonantklynger • Hvis klienten først har forsøgt at gentage rækken og herefter beder om en gentagelse

2.4 Scoring af opgave 4 – artikulation af ord

Retningslinjer - scoring af opgave 4 – Artikulation af ord	
score	
4	Klienten udtaler hele ordet, uden startproblemer, stavelses- eller segmentering af konsonantklynger og/eller forvrængninger
3	Alle lyde i et ord er genkendelige, og der er ingen udskiftninger, udeladelser eller tilføjelser. Dog er der tale om startproblemer, stavelses- eller segmentering af konsonantklynger og/eller forvrængninger
2	Halvdelen eller mere end halvdelen af lydene er forståelige på trods af segmentering af stavelser, startproblemer og/eller forvrængninger
1	Målordet er ikke genkendeligt; produktionen viser dog fællestræk med målordet m.h.t. antallet af lyde eller et antal fælles lyde (ved ord med 3 fonemer er 1 genkendelig lyd tilstrækkelig, ved længere ord, 2 lyde)
0	Ingen reaktion eller en uforståelig produktion, der ikke har nogen fællestræk med målordet. Hvis opgaven er blevet afbrudt, tildeles en 0-score til de items, som ikke er gennemført.

Scoringseksempler - opgave 4 – Artikulation af ord	
'Far, førsteårs' (førsteårs): fejlstart og derfor et startproblem	score 3
'Statskatsen, statskassen' (statskassen): den første reaktion indeholder en udskiftningsfejl	score 2
'Appalatur, apparatur' (apparatur): den første reaktion indeholder en udskiftningsfejl	score 2
'Sladel, sadel' (sadel): den første reaktion indeholder en tilføjelse, det er ikke et startproblem	score 2
'Ørsteårs' (førsteårs): der er tale om en udeladelse, det er ikke et startproblem	score 2
'Forbindoble' (fordoble): der er tale om en tilføjelse udover et helt korrekt udtalt ord	score 2
'Tkat' (kat), 'sbas' (bas), 'smønt' (mønt): der er tale om et startproblem	score 3
'Aktivma' (aktiv): der er tale om en tilføjelse	score 2
'Abbesorber' (absorber) eller 'ommevisning' (omvisning): tilføjelse af schwa-lyd mellem stavelserne, hvilket betragtes som en form for segmentering af stavelser og ikke som en tilføjelse	score 3
'fù rø' (frø) eller 'sù trøm (strøm): tilføjelse af schwa-lyd mellem konsonanterne i en klynge, hvilket betragtes som en form for segmentering af konsonantklynger og ikke som en tilføjelse	score 3
'k..næ' (knæ) eller 'mart..ss' (marts): der er tale om en segmentering af konsonantklynger	score 3

2.5 Definitioner af kendetegn

2.5.1 Startproblemer

Definition startproblemer	
startproblem	**definition**
latenstid	En (abnorm) pause forud for et ord, uden synlig eller hørbar famlende mundadfærd.
hørbar famlende mundadfærd	Patienten søger hørbart efter rette artikulationssted og/eller artikulationsmåde.
synlig famlende mundadfærd	Patienten søger hørbart efter rette artikulationssted og/eller artikulationsmåde. Det betragtes som et intieringsproblem, hvis klienten viser famlende mundadfærd, som ikke fører til en respons.
gentagelse	Der skelnes mellem følgende type gentagelser: • af startlyd; • af startlyde (del af den første stavelse), • af den første stavelse. Eks.: /k..kn..knæ/.
genstart	Hvis der først dannes en anden lyd og påny startes med den rette lyd, f.eks. /p..knæ/. (en flydende start med en anden lyd eks. /pnæ/ betragtes ikke som et initieringsproblem, men som substitution. Det samme gør sig gældende, hvis et helt ord gentages.)

forvrængning	Fejlproduktion (inklusiv forlængelse) af mållyden.

2.5.2 Segmentering af stavelser

Der er tale om segmentering af stavelser, hvis der er unaturlige pauser mellem stavelserne. Let skanderet tale, hvor et ord udtales uden intonation, i en fast rytme og hvor hver stavelse varer lige længe, skal også noteres som 'segmentering af stavelser'. En forkert intonation hvor der ikke er segmentering af stavelser noteres ikke som 'segmentering af stavelser'.

2.5.3 Segmentering af konsonantklynger

Der er tale om segmentering af konsonantklynger, hvis klienten laver en pause mellem konsonanterne i en klynge, eller hvis der tilføjes en schwa-lyd mellem konsonanterne i klyngen.

2.5.4 Artikulationskompleksitet

Opgave 4 indeholder 11 blokke med hver især 6 ord. Blokkene er bygget op efter en stigning i artikulationskompleksitet, som angivet i tabellen herunder. Konsonantklyngernes position har indflydelse på de fejl, som personer med taleapraksi laver. Dette er grunden til, at testen indeholder items med såvel initiale som finale konsonantklynger.

Oversigt over blokke af ord i opgave 4 – artikulation af ord

	type (artikulationskompleksitet)	**antal stavelser**	**antal fonemer**
a	ikke-kompleks	1	3
b	ikke-kompleks	2	5
c	CC i stavelsen (6 x initial)	1	3
d	CC i stavelsen (6 x final)	1	4
e	CCC i stavelsen (2 x initial og 4 x final)	1	4
f	CCC i stavelsen (4 x initial og 2 x final)	1	5
g	CC på stavelsesgrænsen	2	5
h	CC på stavelsesgrænsen	3	7-8
i	ikke-kompleks	4-5	7-8
j	ikke-kompleks	4-5	9-11
k	CC på stavelsesgrænse og CC/CCC i stavelse	3-4	8-11